

WORKING PAPER č. 29/2007

Vliv sociální politiky na konkurenceschopnost slovenské ekonomiky

Zuzana Hrdličková

Prosinec 2007

Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky
Research Centre for Competitiveness of Czech Economy

Řada studií Working Papers Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky je vydávána s podporou projektu MŠMT výzkumná centra 1M0524.

ISSN 1801-4496

Vedoucí: prof. Ing. Antonín Slaný, CSc., Lipová 41a, 602 00 Brno,
e-mail: slany@econ.muni.cz, tel.: +420 549491111

VLIV SOCIÁLNÍ POLITIKY NA KONKURENCESCHOPNOST SLOVENSKÉ EKONOMIKY

Abstract:

The main goal of this paper is to answer the question whether the present definition of social policy in the Slovak Republic and its practical realization lead to an increased competitive advantage of the Slovak economy; that is the evaluation of the influence of social policy on extensive factor of economic growth – the volume of working force. The starting point for achieving this goal is the characterization of social policy on the basis of theoretic analysis of redistribution processes (through defining the social situations in which the state participates on redistribution of financial resources). These theoretical findings are further used for an analysis of redistribution flows on specific statistic data of the Slovak Republic.

Abstrakt:

Cílem studie je odpovědět na otázku, zda současné nastavení sociální politiky ve Slovenské republice a její praktická realizace vede ke zvýšení konkurenceschopnosti slovenské ekonomiky – tj. zhodnocení vlivu sociální politiky na extenzivní faktor hospodářského růstu – objem pracovní síly. Východiskem pro naplnění tohoto cíle je provedení charakteristiky sociální politiky na základě teoretické analýzy přerozdělovacích procesů (tj. definováním sociálních situací, u nichž se stát podílí na redistribuci finančních prostředků). Tyto teoretické poznatky jsou využity k provedení analýzy redistribučních toků na konkrétních statistických datech Slovenské republiky.

Recenzoval:

Ing. Zdeněk Tomeš, Ph.D.

ÚVOD

Sociální politika je úzce svázána s ekonomickým vývojem. Každé ekonomické opatření má sociální dopady a zásahy do sociální sféry jsou zároveň spojeny s ekonomickými důsledky. Veřejné výdaje jsou úzce propojeny s ekonomickými zdroji. Štědrá sociální politika je nákladná a vyžaduje výkonnou ekonomiku, která jí tyto zdroje poskytne. Pro sociální politiku je výkonnost ekonomiky nezbytná, neboť ta směřuje k produkci zdrojů, které jsou základem financování opatření sociální politiky (Hrdličková, 2006).

Sociální politika by měla při správném nastavení vytvářet potřebné podmínky pro fungování ekonomiky, a to nejen tím, že přispívá k sociálnímu smíru, ale i tím, že přispívá k efektivnímu využití dostupných výrobních faktorů a podporuje tvorbu nových. Opatření sociální politiky ve vztahu k objemu a využití výrobních faktorů (především výrobního faktoru práce) mohou mít jak pozitivní, tak i negativní dopady. V rámci pozitivních dopadů můžeme jmenovat především opatření aktivní politiky zaměstnanosti, zaměřené na podporu investic k vytvoření nových pracovních míst, tj. zvětšování objemu pracovní síly nebo rekvalifikační systém pro získání nových dovedností, žádaných na trhu práce. Za negativní dopady sociální politiky můžeme považovat problém s ekonomickou efektivností vynakládaných prostředků na sociální výdaje, jenž například při rostoucích sociálních transferech nezvyšuje zaměstnanost. Tento fakt se promítá nejen do celkového objemu pracovní síly, ale částečně i do produktivity pracovních sil.

Cílem předložené studie je na základě vybraných důležitých charakteristik a vymezení slovenské sociální politiky zhodnotit její vztah k dlouhodobému ekonomickému růstu, resp. ke konkurenceschopnosti Slovenské republiky (dále jen SR) prostřednictvím námi zvoleného mezičlánku ve vztahu k hospodářskému růstu, který u sociální politiky tvoří objem pracovní síly. První tři kapitoly poskytují základní informace nutné pro následné zhodnocení vztahu sociální politiky a konkurenceschopnosti slovenské ekonomiky. V první kapitole jsou zhodnocena východiska současného pojetí slovenské sociální politiky. Ze široké problematiky sociální politiky za účelem jejího zhodnocení ve vztahu k hospodářskému růstu považujeme za nejdůležitější provést charakteristiku přerozdělovacích procesů v SR, jimiž se právě sociální politika státu realizuje a které mohou být demotivující pro tržní subjekty. Důsledkem může být menší ochota pracovat, větší tendence odcházet za prací do jiných zemí s lepšími pracovními podmínkami a tedy v důsledku i menší objem pracovní síly a tím i nižší dlouhodobý hospodářský růst. Druhá kapitola se věnuje charakteristice slovenské sociální politiky v teoretické rovině, zaměřené především na vývoj opatření s dopady na přerozdělovací procesy, přijatých v rámci sociální politiky ve sledovaných letech. Ve

třetí kapitole je provedena analýza přerozdělovacích procesů ve slovenské ekonomice podle námi zvolených charakteristik na příslušných statistických datech. Tato kapitola je v našem výzkumu stěžejní. Analýza je provedena v časovém období, za které bylo možné nalézt potřebné statistiky (rámcově od počátku 90. let do roku 2005). Na základě všech těchto informací je ve čtvrté kapitole provedeno autorovo vyhodnocení nastavení slovenské sociální politiky ve vztahu k již výše zmíněnému objemu pracovní síly na Slovensku, potažmo konkurenceschopnosti slovenské ekonomiky (resp. dlouhodobého hospodářského růstu).

1. VÝCHODISKA SOUČASNÉHO POJETÍ SLOVENSKÉ SOCIÁLNÍ POLITIKY

V této části výzkumu je naším záměrem vzpomenout významné historické skutečnosti, které se nejvýrazněji promítají do současného pojetí a charakteru slovenské sociální politiky.

V roce 1948 započala komunistická éra vývoje československého státu. Sociální politika za socialismu byla značně deformovaná a v dnešním slova smyslu o sociální politiku ani nešlo. Socialismus vytvořil systém, který poskytoval každému široké spektrum sociálních jistot a minimalizoval rozdíly v příjmech mezi lidmi. Společenské rozdíly byly totiž pokládány za nelegitimní. Sociální politika bývalého režimu byla koncipována podle státně paternalistického modelu, který se odvíjel od principu plné zaměstnanosti (přičemž práce byla vynucována zákonem), stát na sebe převzal všechny funkce sociální politiky včetně těch, které by měly být svěřeny rodině, obci, dobrovolným sdružením či nestátním institucím. Role nestátních subjektů byla potlačena. Socialistický systém narušil ty formy sociálních, politických a ekonomických vztahů, které by mohly podporovat individuální zodpovědnost. Sociální transfery byly do počátku 90. let realizovány celou řadou sociálních dávek, slev, úlev, dotací a v některých případech i naturálními plněními. Stát zamlžoval jednotlivé toky přerozdělování. Přesto se odhaduje, že míra přerozdělení v bývalém Československu činila přes 70 % (Newbery, 1995). Vysoké nároky na financování sociálních programů se dostávaly do rozporu s omezenými ekonomickými zdroji. Tento systém se ukázal jako ekonomicky neefektivní. Státem vytvořená umělá rovnost občanů byla demotivační (Hrdličková, 2006).

Československo před listopadem roku 1989 lze charakterizovat jako centrálně plánovanou ekonomiku řízenou pouze masivní regulací a redistribucí. Žádná jiná země ve střední a východní Evropě nedosáhla podobných výsledků (Potůček, 1997). Tento výsledek můžeme připisovat částečně významné pozici Československé komunistické strany lidové a částečně technicky efektivnímu státnímu aparátu. Omezení tak těžkopádného, ekonomicky neefektivního a demotivujícího systému se projevila zvláště v 80. letech.

Období relativní rychlé industrializace a urbanizace Slováci zažili až během komunistického režimu. Centrálně plánovaná ekonomika využívala silných nástrojů redistribuce k vyrovnání rozdílných sociálních a ekonomických úrovní v obou oblastech Československa. Na konci 80. let neexistovaly významné rozdíly mezi Čechy a Slováky v oblastech klíčových sociálních a ekonomických indikátorů.

Pokud bychom měli stručně zhodnotit výchozí podmínky pro uskutečnění sociální reformy v 90. letech, pak bychom učinili takto:

Československo na počátku transformace mělo poměrně vysoký GDP na hlavu,¹ vyrovnaný státní rozpočet, poměrně malý deficit platební bilance a nízkou nezaměstnanost (na Slovensku byla podstatně vyšší). Neexistovaly výrazné rozdíly v příjmech mezi lidmi. To představovalo poměrně příznivé prostředí pro uskutečnění sociální reformy. Tento potenciál k uskutečnění razantní sociální reformy však nebyl využit (viz dále).

¹ Na Slovensku v roce 1990 činilo HDP na obyvatele v stálých cenách 3 622 USD (v ČR 3 680 USD) (MŽP SR 2001).

2. ANALÝZA VÝVOJE SOCIÁLNÍ POLITIKY NA SLOVENSKU V LETECH 1989–2005 V TEORETICKÉ ROVINĚ

V charakteristice vývoje sociální politiky na Slovensku a v charakteristice sociálního systému v teoretické rovině mimo jiné klademe důraz především na vývoj opatření týkajících se systému sociálního zabezpečení. Principy fungování systému sociálního zabezpečení jsou stěžejní pro následné pochopení principů přerozdělovacích procesů.

K základním nástrojům přerozdělování patří nástroje sloužící k výběru prostředků, tj. daně a odvody, a nástroje sloužící k rozdělování prostředků, tj. systém sociálního zabezpečení, veřejné statky, služby a dotace poskytované ze státního rozpočtu včetně zdravotní péče. Z hlediska pochopení systému sociálního zabezpečení je důležité nejen charakterizovat přerozdělovací systém, ale i významné změny, ke kterým ve sledovaném období došlo. Opatření, která byla ve sledovaném období uskutečněna v rámci sociální politiky na Slovensku, se promítají do konkrétního vývoje přerozdělovacích procesů řešeného ve třetí kapitole.

Přestože je třeba redistributivní či sociální funkci daní považovat za významnou, v našem výzkumu bližší charakteristiku daňového systému z důvodu rozsahu neprovádíme. Věnujeme se především charakteristice opatření, týkajících se druhého nástroje přerozdělování, tj. odvodům. Ostatní výše jmenované nástroje přerozdělení opomijíme. O daních se v této teoretické části výzkumu pouze stručně zmíníme, a to v části věnované charakteristice hlavních změn daňové soustavy v rámci uskutečněné daňové reformy v roce 2002. V další části našeho výzkumu, kde již zkoumáme redistribuční toky na datech SR, daně samozřejmě zahrnuty jsou.

Tuto kapitolu členíme na charakteristiku třech vývojových období, které lze od sebe oddělit na základě událostí, které významně ovlivnily charakter sociální politiky.

2.1. Vývoj sociální politiky v Československu v období říjen 1989–prosinec 1992

Můžeme konstatovat, že do vzniku samostatné České a Slovenské republiky 1.1.1993 vývoj sociální politiky těchto dvou zemí byl až na některé výjimky, na které upozorňujeme v textu, velmi podobný.

Mezi první deklarované programové požadavky na přelomu 80. a 90. let patřilo vytvoření systému otevřené sociální politiky s transparentním přerozdělováním.

Zatímco jak politická, tak ekonomická doktrína byly po roce 1989 poměrně záhy jasně nasměrovány, sociální koncepce dlouho zůstávala spíše načrtnuta v základních obrysech. K jejímu odsunutí stranou přispěl i fakt, že vzhledem k celkovému průběhu transformace, nezaměstnanost v Československu nijak dramaticky nevzrostla,² nevystupovaly sociální problémy tak ostře do popředí. Dále také působil fakt, že jakákoli hlubší diskuse o sociální politice byla ve svém významu a dopadu podezírána ze socialismu. V prvních letech po politickém zvratu jsou motivy k prioritizaci ekonomické reformy oprávněné (Hrdličková, 2006).

Vývoj československé sociální politiky mezi prosincem 1989 a rozdělením země na konci roku 1992 můžeme rozdělit do dvou fází (Potůček, 1997):

a) první fáze: prosinec 1989–červen 1990

Během tohoto období byla diskutována konceptuální základna reform a byly zrušeny některé sociální výhody z dob komunismu.

b) druhá fáze: červenec 1990–červen 1992

V tomto období byla ustanovena nová federální vláda a dvě nové národní vlády s proreformním programem, vedoucím k vítězství Občanského fóra v České republice a Veřejnosti proti násilí na Slovensku. Sociální politika byla detailněji rozpracována a legislativně upravena na obou federálních úrovních (Federální ministerstvo práce a sociálních věcí) a na národních úrovních (české a slovenské ministerstvo práce a sociálních věcí). Ačkoli spolupráce mezi těmito třemi ministerstvy nebyla pro přijímání politických stanovisek vždy ideální, jejich pozice a jejich respektování vládami bylo vždy podobné. Práci těchto ministerstev můžeme charakterizovat jako snahu nahradit státní paternalismus zavedením flexibilních, decentralizovaných struktur, které by byly kompatibilní s ekonomickou reformou. Tyto struktury měly být podřízeny regulativní a exekutivní síle státu pouze v nejnútnejších případech. Podle převládající vládní politické filozofie byl tento přístup kombinací sociálně liberálního a sociálně demokratického přístupu.

V roce 1990 došlo k vytvoření tzv. Scénáře sociální reformy. Ten byl chápán jako první krok v rámci reformní činnosti v oblasti sociální politiky. Za základní principy Scénáře byly vymezeny: aktivní politika zaměstnanosti, liberalizace a pluralizace systému sociálního zabezpečení, vytvoření záchranné sociální sítě. Jedním z prvních požadavků na reformu sociálního systému byla jeho transparentnost. Scénář položil základy pro vytvoření chybějících sociálních institucí (např. úřady práce), institutů (např. sociální pojištění, životní minimum)

² V roce 1990 byla nezaměstnanost 0,8 %, v roce 1991 2,6 %, 1993 3,1 %, 1994 2,95 %, 1995 3,29 % (VUPSV, 2006).

a mechanismů (např. valorizační mechanismy, kolektivní vyjednávání). Od 1. ledna 1991 došlo ke sloučení výkonu důchodového zabezpečení a nemocenského pojištění do jedné státní instituce. Slovenská správa nemocenského pojištění, odbory sociálních věcí národních výborů a Úřad důchodového zabezpečení se sloučily do Slovenské správy sociálního zabezpečení, která působila do konce roku 1992.

V České republice ve volbách v červnu 1992 zvítězila koalice liberálních a konzervativních stran (ODS, ODA a KDU-ČSL). Na Slovensku ve volbách získaly nejvíce hlasů strany levicově orientované a nacionalistické strany (konkrétně zvítězila HZDS, která měla mimo jiné v programu osamostatnění Slovenska). 1.1.1993 došlo k rozpadu Československa a vznikla samostatná ČR a SR.

2.2. Vývoj sociální politiky na Slovensku po rozpadu Československa v období 1993–2002

Z důvodu vysoké nezaměstnanosti na Slovensku, která byla vyšší než v České republice,³ se problém provedení sociální reformy a implementace adekvátní sociální politiky stal na Slovensku mnohem více urgentní než v ČR. Navíc lidé zvyklí za komunismu na zažité sociální jistoty byli mnohem více citlivější na redukci těchto jistot za transformačního procesu. Žádná politická strana ve volebních programech v letech 1990, 1992 nebo 1994 nestanovila za cíl zmírnit tyto hluboce zakořeněné sociální jistoty a rozsáhlou sociální péči.

Už od začátku 90. let minulého století v Československu, potažmo i Slovenské republice, probíhaly práce na reformě sociálního zabezpečení. Tuto reformu připravovala národní ministerstva práce a sociálních věcí a federální ministerstvo práce a sociálních věcí ve vzájemné spolupráci. Koncepce této reformy se několikrát změnila v závislosti na aktuální politické situaci. Ve volbách v roce 1992 byl koncept sociální politiky Slovenské vlády založen na třech vzájemně se doplňujících prvcích: sociální ochrana, státní sociální podpora a sociální pomoc. Základní charakteristikou tohoto konceptu byla politika zaměstnanosti řešená dohromady s transformací sociálního systému. Vláda sestavila program velmi podobný reziduálnímu či smíšenému modelu sociálního státu. Tento model však nebyl dostatečně zapojen do sociálního transformačního programu (Potůček, 1997). Navíc opatření této ve snaze restriktivní sociální politiky byly ignorovány kvůli negativním dopadům, které by mohly snížit popularitu vlády u voličů.

V roce 1993 byl přijat zákon o systému národního pojištění a schváleno financování zdravotních a penzijních plánů. V rámci

³ Nezaměstnanost ve Slovenské republice v 90. letech začínala na 13,7 % a v roce 2000 byla dokonce 18,6 % (SUSR, 2006).

transformace sociální sféry došlo ke změně institucionálního uspořádání a k vytvoření veřejnoprávní instituce – Národní pojišťovny. Změna vyjadřovala dvě nové základní skutečnosti:

- a) sloučila výkon zdravotního pojištění, nemocenského pojištění a důchodového zabezpečení do jedné instituce, tvořené samostatnými fondy;
- b) v návaznosti na novou daňovou soustavu oddělila financování Národní pojišťovny od státního rozpočtu a vytvořila tři samostatné fondy, které měly být tvořeny z pojistného a částečně z příspěvku státu.

Sociální systém v užším slova smyslu představovaly čtyři základní systematické části:⁴

- systém zdravotní péče,
- systém sociálního pojištění
- státní sociální podpora,
- sociální pomoc.

Povinný systém zdravotní péče pokrýval náklady na léčení ve zdravotnických zařízeních a část nákladů na léky. Tento systém byl zabezpečován zdravotními pojišťovnami.

Systém sociálního pojištění zahrnoval peněžní dávky financované z příspěvku pojistného. Byl v kompetenci Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny (MPSVR) SR, přičemž za správu byla zodpovědná Sociální pojišťovna. Zahrnoval penzijní,⁵ nemocenské, garanční, invalidní a úrazové pojištění a pojištění v nezaměstnanosti.

Státní sociální podpora zahrnovala sociální platby pro rodiny. Byla v kompetenci MPSVR SR. Dávky byly vyplácené příjemcům prostřednictvím Úřadu práce, sociálních věcí a rodiny. Daňový příjem byl v kompetenci Ministerstva financí SR a výplata byla realizovaná prostřednictvím daňových úřadů a podniků.

První návrhy zákona o sociální pomoci byly sice vypracované MPSVR již v roce 1992, ale zákon o sociální pomoci byl přijat až v roce 1998. Sociální pomoc představovala peněžní a věcné dávky poskytované občanům prostřednictvím státní správy (rozhodují pravomoci zde mělo MPSVR SR a MZ SR) a rovněž prostřednictvím samosprávy. Dávky byly vyplácené osobám v hmotné nouzi a zdravotně postiženým osobám. Sociální pomoc byla organizována prostřednictvím státní administrativy, zejména prostřednictvím Úřadu práce, sociálních věcí a rodiny, samosprávu a nestátních organizací.

⁴ Jedná o vymezení systému sociálního zabezpečení v jeho užším významu, bez školství a podpory bydlení.

⁵ Druhý pilíř systému starobních důchodů byl spravovaný soukromými důchodovými správcovským společnostmi.

Spojení zdravotního pojištění s fondy sociálního zabezpečení se časem ukázalo nefunkční vzhledem k jejich principiální odlišnosti, což vyvolávalo problémy v efektivním uspořádání Národní pojišťovny. To byl důvod jejich rozdělení a zřízení pluralitního systému zdravotních pojišťoven a Sociální pojišťovny (Sociální pojišťovna, 2006). Sociální pojišťovna začala svoji činnost jako veřejnoprávní instituce v roce 1995. V roce 1995 došlo k přenesení odpovědnosti za finanční záležitosti od centrální správy na místní samosprávné orgány. To bylo způsobeno snížením příjmů z daně z příjmu municipálním rozpočtům a mírným zvýšením subvencí do těchto rozpočtů ze státních fondů. Výsledkem byla větší závislost místních samospráv na státním rozpočtu. Důvodem byl stávající daňový systém, který místo ponechání daňových výnosů regionálním orgánům, odvedl je do státního rozpočtu. Tato centrálně řízená realokace části příjmů do regionu snižovala efektivnost systému.

2.3. Současný stav sociální politiky na Slovensku (od roku 2002 do 2005)

Ucelený koncept sociální reformy byl přijat teprve v roce 2002. V období mezi prosincem 2003 – červencem 2004 došlo na Slovensku k několika významným ekonomickým a sociálním reformám. V rámci těchto reforem došlo k důchodové reformě, reformě zdravotnictví, reformě školství, reformě veřejné správy, reformě řízení veřejných financí⁶ a v neposlední řadě pro náš výzkum nejdůležitější reformě sociálního systému a trhu práce a daňové reformě. Hlavním cílem nové sociální politiky vlády bylo motivovat lidi v produktivním věku k aktivní práci a zároveň vytvořit systém sociálního zabezpečení, který by v případě absence vlastních příjmů anebo hmotné nouze poskytl všem občanům solidární zdroje na pokrytí jejich přiměřených životních potřeb (Mikloš, 2005). Reformy sociálního systému a trhu práce se vzájemně doplňovaly.

Pro záměry našeho výzkumu je nejdůležitější provést charakteristiku reformy sociálního systému, detailní analýza reformy trhu práce je předmětem jiného zkoumání. K významným změnám, které je z hlediska hlavní charakteristiky systému sociálního zabezpečení důležité zmínit, je přijetí zákona č. 461/2003 Sb. z. o sociálním pojištění.

Zákon o sociálním pojištění, který nabyl účinnosti 1. ledna 2004 podstatným způsobem změnil systém sociálního pojištění, které má v rámci sociálního systému klíčový význam. Nahradil tak 15 roků platný zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení a dalších 53 souvisejících zákonů a podzákoných právních norem, které činily systém sociálního zabezpečení značně nepřehledným. Kromě

⁶ Pro účely našeho výzkumu se detailnějším rozbohem jednotlivých reforem nezabýváme.

systému zdravotního pojištění reformoval zákon o sociálním pojištění všechny pojistné systémy. Filozofie změny systému sociálního pojištění je postavená na přechodu ze zabezpečovacího systému na systém pojistný, založený na principu zásluhovosti, principu individuální odpovědnosti a principu osobní zúčastněnosti pojištěnce na tvorbě zdrojů, které zabezpečují důstojný život v poproduktivním věku. Stručně můžeme charakterizovat nový systém sociálního zabezpečení takto (Karpíš a kol., 2006):

- zavedení třípilířového kapitalizačního systému důchodového zabezpečení;
- vyšší transparentnost systému (např. rozčleněním důchodového pojištění na starobní a invalidní);
- změny v nemocenském a úrazovém pojištění;⁷
- adresnější poskytování dávek a služeb;
- vyvíjení většího tlaku na osoby nacházející se v hmotné nouzi se záměrem rychlejšího vymanění se záchrané sítě;
- snaha o odstranění zneužívání systému (např. nemocenské pojištění).

Působnost Sociální pojišťovny se rozšířila o pojištění v nezaměstnanosti a garanční pojištění, jejichž agendu převzala pojišťovna od Národního úřadu práce. Od 1. ledna 2005 přibyly Sociální pojišťovně také nové povinnosti spojené s realizací důchodové reformy. V rámci starobního důchodového pojištění pojišťovna především vybírá příspěvky, postupuje je důchodovými správcovským společenstvem a registruje smlouvy o starobním důchodovém spoření.

Rovněž byla uskutečněna novelizace zákona o sociální pomoci (zákon č. 599/2003 Sb. z. o pomoci v hmotné nouzi), při které došlo ke změně podmínek pobírání a velikosti některých kompenzačních příspěvků pro zdravotně těžce postižené jednotlivce. Byla oslabena úloha státu v poskytování sociální pomoci ve prospěch obcí a nestátních subjektů. Nová koncepce přinesla rovněž změny v oblasti financování sociální pomoci, v rámci které stát přestal být výlučným subjektem poskytujícím finanční prostředky.

Pro následnou charakteristiku sociální politiky na základě analýzy přerozdělovacích procesů na konkrétních statistických datech je důležité zmínit alespoň ve stručnosti, k jakým základním opatřením

⁷ Nový zákon o sociálním pojištění zakotvuje čtyři druhy dávek nemocenského pojištění: nemocenská, mateřská, ošetrovné a vyrovnávací dávka. Od 1.1.2004 už mezi dávky nemocenského pojištění nepatří lázeňská péče. Na rozdíl od předcházejícího právního stavu všechny se nemocenské dávky vyplácejí za kalendářní dny ve výši 55 % vyměřovacího základu pojistného. Do 1.1.2004 se nemocenská určovala z průměrně čisté mzdy zaměstnance připadající pracovní den.

došlo v rámci daňové reformy, rovněž uskutečněné v letech 2003–2004. Daňová reforma je úzce propojená s reformou sociálního zabezpečení a obě jsou významné pro pochopení přerozdělovacích procesů (viz následující kapitola). K základním zásadám reformy patřilo:

- přesun daňového břemene z přímých daní na nepřímé daně;
- zrušení progresivního marginálního zdaňování příjmů zavedením rovné daně;
- zrušení téměř veškerých výjimek (u fyzických osob zůstaly pouze výjimky, které mohou pomoci zmírnit vliv stárnutí populace), speciálních režimů a osvobození od daně;
- odstranění dvojitého zdanění příjmů, kde je to možné.

Reformu můžeme shrnout do pěti klíčových opatření:

- zavedení rovné sazby daně z příjmů na úrovni 19 % jak pro fyzické, tak pro právnické osoby;
- sjednocení sazeb DPH na úrovni 19 %;
- zrušení daně z dividend;
- zrušení darovacích, dědické daně a daně z převodu nemovitostí;
- odstranění většiny výjimek, odpočitatelných položek a speciálních režimů.

Jedním ze zásadních cílů reformy bylo snížení daňově-odvodového zatížení práce. Přispělo k tomu více než zdvojnásobení nezdanitelného daňového minima a zavedení daňového a odvodového bonusu na děti. Kromě těchto změn se podařilo změnou systému nemocenského pojištění a podpory v nezaměstnanosti snížit odvody (Mikloš, 2005).

Do konce námi sledovaného období r. 2005 již nedošlo k žádným výrazným změnám stávajícího sociálního systému.⁸

Proces transformace sociální politiky nelze rozhodně považovat za ukončený, transformace otevřela řadu konfliktních problémů, které nejsou krátkodobě odstranitelné a řešitelné, i když o Slovensku můžeme říci, že tak radikálním krokem jako byla uskutečněná ekonomická a sociální reforma v letech 2003–2004 se velmi rychle přibližuje pojetí sociálních politik ve vyspělých zemích.

⁸ Od 1.1.2007 vstoupila v platnost novela zákona č. 595/2003 sb. o dani z příjmu, která zavádí tzv. milionářskou daň.

3. ANALÝZA VÝVOJE SOCIÁLNÍ POLITIKY NA ZÁKLADĚ PŘEROZDĚLOVACÍCH PROCESŮ NA DATECH SR

Jak již bylo v úvodu druhé kapitoly zmíněno, k základním nástrojům přerozdělování patří nástroje sloužící k výběru prostředků (tj. daně pojistné na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení) a nástroje sloužící k rozdělování prostředků (tj. dávky sociálního pojištění, dávky státní sociální podpory, dávky sociální pomoci, daňové bonusy a zvýhodnění, podpora v nezaměstnanosti a sociální služby) a ostatní. Odvodový systém zabezpečuje finanční zdroje na úhradu zdravotní péče a dávek vyplácených Sociální pojišťovnou. Na rozdíl od daní z příjmů se odvody vztahují pouze na ekonomicky aktivní obyvatelstvo.⁹

Analyzovat přerozdělovací procesy není snadnou záležitostí. Na Slovensku tato problematika není popsána téměř vůbec. Důvodem této situace je především nedostatek dat, která by k tomuto účelu posloužila. V této části výzkumu se budeme zabývat přerozdělovacími procesy v SR na příslušných statistických datech, potřebných k tomuto výzkumu. Důchody domácností jsou v procesu přerozdělování sníženy o daně, dávky, poplatky a jiné odvody do státního rozpočtu a dalších fondů a zvýšeny o tzv. transferové platby. Ve snaze co nejlépe postihnout přerozdělovací procesy v SR, v první části této kapitoly analyzujeme celkový proces přerozdělování pomocí vývoje složené daňové kvóty a vývoje sociálních transferů. Druhá část je věnována výsledkům těchto přerozdělovacích procesů, tzn. k jakým nerovnostem dochází v rozložení daní (dávek) mezi jednotlivými příjmovými kategoriemi domácností a následně v konečném rozdělení důchodů (vyjádřeno pomocí Giniho koeficientu a Lorenzovy křivky). Vysvětlení vývoje přerozdělovacích procesů můžeme hledat mimo jiné i v druhé kapitole toho výzkumu, kde jsou popsána základní opatření, ke kterým došlo v rámci sociální politiky a která mají vliv na přerozdělovací procesy.

Považujeme za důležité upozornit, že celou analýzu přerozdělovacích procesů na Slovensku nesmírně komplikovaly nedostatečně vedené potřebné statistiky dat. Bohužel ne všechny statistiky, které jsme potřebovali, se na Slovensku sledují, což nám znemožnilo udělat komplexní analýzu přerozdělovacích procesů (v textu na chybějící data dále upozorňujeme).

⁹ Speciální postavení mají odvody do fondu zdravotního pojištění, které jsou povinné pro všechny občany s trvalým pobytem v SR.

3.1. Složená daňová kvóta

Celkový rozsah přerozdělení je měřen tzv. složenou daňovou kvótou (tj. poměrem výnosu daní, cel a pojistného na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení k HDP v běžných cenách).

Tabulka č. 1: Složená daňová kvóta

rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
složená daňová kvóta	35,3	35,9	40,6	39,1	35,9	37,1	34,7	33,2	32,1	32,5	31,4	30,6	30,8

Zdroj: MFSR

Složená daňová kvóta na Slovensku má ve sledovaném období klesající charakter, s výjimkou roku 1995 a 1998. V roce 1995 došlo k jejímu zvýšení z 35,9 na 40,5 %, a to i přes slušný meziroční růst 5,8 % HDP. Důvodem podle nás bylo zvýšení sazeb daně z příjmů fyzických osob v nejvyšší příjmové skupině z 42 % na 47 %. Poté následoval pokles až do roku 1998, ve kterém došlo opět k mírnému zvýšení o 1,2 %, hlavní příčinou byl pravděpodobně propadu růstu HDP. Celkový klesající charakter daňové kvóty byl způsoben především růstem HDP. Jak jsme již zmínili v předchozí kapitole, byla v letech 2003-2004 na Slovensku uskutečněna daňová reforma, která mimo jiné spočívala v zavedení rovné sazby daně z příjmů na úrovni 19 % jak pro fyzické, tak pro právnické osoby, a sjednocením sazeb DPH na úrovni taktéž 19 %. Bezprostředním důsledkem zavedení rovné daně bylo snížení příjmů z přímých daní, které ale bylo částečně vykompenzováno přesunem daňového břemene z přímých na nepřímé daně. Pokles mohl být zapříčiněn i díky rychlému růstu HDP. Proto dopad na daňovou kvótu nebyl přímo zřetelný.

3.2. Sociální transfery

O rozsahu přerozdělení vypovídá kromě složené daňové kvóty i vývoj mandatorních (povinných) výdajů¹⁰ - konkrétně sociálních transferů. Pro možné porovnání uvádíme tabulku v členění na všechny jednotlivé mandatorní výdaje vyplývající ze zákona. Komentář k tabulce je zaměřen především na vývoj pro naše účely nejpodstatnější části mandatorních výdajů, a to sociálních transferů.

¹⁰ Jsou to především sociální transfery a kromě nich další mandatorní položky dané zákonem. Nejvýznamnějším sociálním transferem jsou výplaty penzí, tzn. dávky důchodového pojištění. Mimo nich patří do sociálních transferů také nemocenské dávky a státní sociální podpora. Další velkou skupinu mandatorních výdajů daných zákonem, které však nemají povahu sociálních transferů, tvoří (podle nejvýznamnějších objemů posledních let) zejména platby státu do zdravotního pojištění, výdaje na dluhovou službu, pozemkové úpravy, transfery státním fondům a některé další.

Tabuľka č. 2: Vývoj mandatorných výdajů

titul mandatorných výdajů	rozpočet rok 1995 skutečnosť v mld. korun	rozpočet rok 2004 skutečnosť v mld. korun	průměrný roční růst 1995 až 2004 (v %)	přírůstek/úbytek 1995 až 2004 v mld. korun	podíl na zákonných mandatorných výdajích celkem v roce 1995 (v %)	podíl na zákonných mandatorných výdajích celkem v roce 2004 (v %)
dávky důchodového pojištění (vč. ozbrojených složek)	41,44	89,63	8,90	48,20	56,53	65,89
dávky nemocenského pojištění	5,71	8,72	4,90	3,02	7,79	6,41
státní sociální podpora - VPS	0,27	0,73	27,63	0,46	0,37	0,54
ostatní sociální dávky (bez rezervy)	14,61	11,02	-3,08	-3,59	19,93	8,10
podpora v nezaměstnanosti - pasivní	1,60	3,35	8,40	1,75	2,09	2,46
celkem sociální transfery vč. ochrany zaměstnanců a mandatorných sociálních dotací	63,63	113,46	6,90	49,83	1,78	86,79
platba státu do zdravotního pojištění - VPS	7,13	18,06	10,90	10,93	9,73	13,28
výdaje na dluhovou službu	1,35	1,95	4,20	0,60	1,44	1,43
poplatky dluhové služby	0,27	0,68	10,90	0,41	2,54	0,50
pozemkové úpravy	0,17	0,08	-8,00	-0,09	0,47	0,23
transfery státním fondům (SZIF)	0,75	1,76	9,88	1,01	2,35	1,29
Výběrová dětská rekreace - dětské domovy ÚSP	0,00	0,01	8,00	0,00	2,00	0,00
zdravotní péče azylantům a cizincům	0,00	0,02		0,02	0,00	0,01
bezpečnost a ochrana zdraví při práci	0,01	0,02	8,00	0,01	2,00	0,01
celkem mandatorní výdaje vyplývající ze zákona	73,31	136,03	7,30	62,72	100,00	100,00

Zdroj: SUSR, MF SR, vlastní výpočty

Mandatorní výdaje vyplývající ze zákona dosahovaly průměrného meziročního růstu 7,3 %. Přitom ale podíl mandatorných výdajů na celkových výdajích státního rozpočtu¹¹ nepatrně klesl z 43,79 % v roce 1995 na 43,49 % v roce 2004, což je pokles o 0,2 %.

Co se týká váhy jednotlivých složek mandatorných výdajů v rozmezí let 1995 až 2004, můžeme konstatovat, že podíl sociálních transferů a mandatorných sociálních dotací klesl z 86,79 % na 83,41 %, což je o 3,4 %. Na tomto vývoji se nejvíce podílelo snížení sociálních dávek

¹¹ Výdaje státního rozpočtu v letech 1995 činily 167,4 mld., v roce 2004 312,732 mld. Sk (SUSR, MF).

z 14,61 mld. Sk v roce 1995 na 11,02 mld. Sk v 2004, což je průměrný meziroční pokles o 3,08 %, dále snížení podílu na celkových mandatorních výdajích o 11,83 %. Oproti tomu nejrychleji rostla státní sociální podpora, která meziročně rostla o 27,63 %, ale její podíl na celkových mandatorních výdajích se zvýšil pouze o 0,17 %. Dávky důchodového zabezpečení zvýšily svůj podíl na celkových mandatorních výdajích o 9,37 %, což bylo ve sledovaném období nepřímo zapříčiněno vysokou nezaměstnaností, kdy řada nezaměstnaných odešla raději do předčasného důchodu. Lze předpokládat, že tyto výdaje nebudou nadále růst, a to z důvodu provedení penzijní reformy, která ve svém důsledku bude klást stále nižší požadavky na prostředky ze státního rozpočtu.

Z nesociálních mandatorních výdajů nejvíce zvýšily svůj podíl platby státu do zdravotního zabezpečení a to o 3,55 %, tyto výdaje meziročně rostly o 10,9 %. Další významnou položkou je zvýšení transferů státním fondům a meziročně o 9,88 % a zvýšení podílu na mandatorních výdajích o 0,27 %.

3.3. Procesy přerozdělování pomocí daňového systému

Po nastínění celkového rozsahu přerozdělení pomocí daňové kvóty a mandatorních výdajů v SR ve sledovaných letech jsme měli v záměru provést analýzu přerozdělovací účinnosti daňového a dávkového systému. Bohužel tento záměr jsme zcela nenaplnili, protože během našeho výzkumu nebyla k dispozici potřebná statistická data k analýze distribuce dávek. Slovenský statistický úřad nepokračoval ve statistice rodinných účtů prováděných československým statistickým úřadem. Ani data z Mikrocensu 1996 nemají shodnou strukturu pro to, aby se dala důvěryhodným způsobem vypočíst časová řada. Pro náš výpočet jsme proto použili data OSN, která jsou založena na expertním odhadu SUSR, ale lze z nich odvodit pouze daňovou nerovnost, dávkovou nikoliv. Ačkoli výsledky přerozdělovacích procesů po daňové reformě v roce 2004 by pro nás byly velmi zajímavé, data OSN postihují pouze období 1993–2003, nezahrnují již roky 2004–2005. SUSR sice začal v roce 2004 provádět statistiku rodinných účtů, ale pouze v kvadrilovém členění, což je pro naše účely příliš hrubé.

Dostupná statistická data nám tedy umožnila pouze zpracovat rozložení daní v období 1994–2003 v kategoriích domácností řazených podle příjmů přepočtených na spotřební jednotku, která je vypočtena jako odmocnina počtu členů domácnosti. Uvedená zjištění jsou založena na metodice uplatněné ve studii OECD s určitým výpočtem spotřebních jednotek.

V tabulce č. 3 uvádíme výsledné rozložení daní v jednotlivých kvintilových kategoriích domácností (po 20 %). V tabulce jsou uvedeny

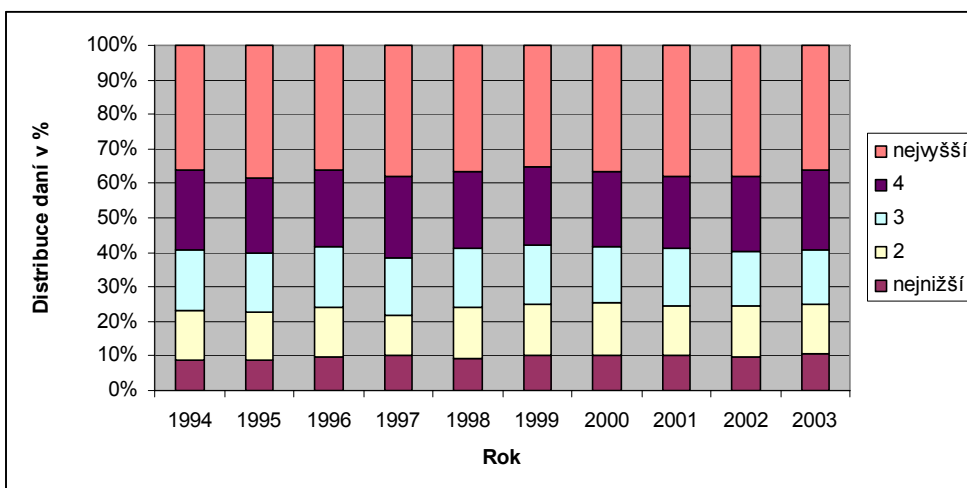
podíly, které na každou kvintilovou skupinu domácností připadají z celkového objemu daní.

Tabulka č. 3: Distribuce daní (v %)

rok	kvintil				
	nejnižší	2	3	4	nejvyšší
1994	8,99	14,08	17,52	23,28	36,13
1995	9,00	13,50	17,09	21,80	38,61
1996	9,49	14,61	17,50	22,26	36,14
1997	9,96	11,98	16,40	23,57	38,09
1998	9,42	14,45	17,50	21,98	36,66
1999	10,17	14,94	17,01	22,93	34,95
2000	10,24	15,05	16,35	21,89	36,46
2001	10,11	14,44	16,50	20,92	38,03
2002	9,91	14,70	15,87	21,60	37,92
2003	10,56	14,33	15,99	23,03	36,08

Zdroj: UNDP, vlastní výpočet

Graf č. 1: Distribuce daní

Zdroj: UNDP, vlastní výpočet

Distribuce zaplacených daní mezi jednotlivými příjmovými skupinami se ve sledovaném období výrazně neměnila. Rozpětí mezi nejvyšším a nejnižším kvintilem se mírně zvyšovalo. V posledním námi sledovaném roce došlo k výraznému propadu podílu nejvyšší příjmové skupiny na celkových zaplacených daních. Z tohoto důvodu došlo na konci sledovaného období ke snížení poměru mezi nejnižším a nejvyšším příjmovým kvintilem. Na počátku námi sledovaného období

byl poměr 8,99 % : 36,13 % a na konci v roce 2003 byl poměr 10,56 % : 36,08 %. Mezi lety 1993–2002 došlo zejména k růstu nejnižšího příjmového kvintilu. Ten zvýšil v průběhu tohoto období svůj podíl bez výraznějších výkyvů na celkových zaplacených daních z 8,99 % na 10,56 %.

Druhý kvintil se pohyboval v rozmezí 14–15 %. V roce 1997 došlo k poklesu podílu na zaplacených daních na 11,98 % a naopak v roce 2000 dosáhl svého maximálního podílu na vybraných daních, a to 15,02 %, a pak postupně klesal. Pokles zdůvodňujeme posílením nejnižší příjmové skupiny na úkor druhého kvintilu.

Podíl třetího kvintilu klesal postupně bez jakýchkoliv výkyvů ze 17,52 % na 15,99 %.

Vývoj čtvrtého kvintilu se vyznačuje značnou rozkolísaností, ale ustáleným trendem. V roce 1997 podíl na vyplacených daních dosáhl svého maxima 23,57 %, poté nastal sestup a v roce 2000 byl podíl již 20,97 %.

Pátý kvintil měl na počátku sledovaného období 36,13 %, v průběhu sledovaného období došlo k jeho výkyvům. V roce 1996 se po předcházejícím růstu vrátil na výchozí hodnotu 36,14 %, další rok jeho podíl vzrostl a v roce 1999 opět klesl na 34,95 %. V roce dosáhl 2001 svého maxima na hodnotě 38,03 %, a pak již klesal.

Z grafu č. 2 můžeme vidět, že jednotlivá rozpětí rozložení daní mezi jednotlivými kvintily domácností se po celé sledované období výrazně nemění. Zdůvodňujeme si to tím, že na Slovensku nedocházelo, k žádným změnám jak v daňové oblasti, tak ani v systému sociálního zabezpečení. Na Slovensku sice docházelo k narůstání rozdílu mezi příjmy v nejnižším a nejvyšším kvintilu, avšak do distribuce daní se tato skutečnost nepromítá, jelikož se ve sledovaném období neměnily sazby daní a pojištění, jenž by mohly do zaznamenaného vývoje zasáhnout.

3.4. Giniho koeficient

K porovnávání celkové nerovnosti v rozdělení důchodů domácností lze použít ukazatel Giniho koeficientu, který je vypočítán na základě Lorenzovy křivky, která graficky znázorňuje stupeň nerovnosti. Existence nerovností je opodstatněná a dá se říci, že i žádoucí, pokud odráží efektivitu vynakládané práce. Problém nastává, když rozdělení vyvolá nepřiměřenou tvrdost (ohrozí životní standard), přestože se příjemce důchodu přičinil efektivním způsobem.

Pro výpočet byl použit čistý peněžní příjem (po tzv. druhotném přerozdělení), který lépe vypovídá o konečném rozdělení důchodů po přerozdělovacích procesech. V naší analýze nám jde pouze o zachycení trendu vývoje nerovností v důchodech, protože k detailnějšímu popisu toho, co bylo hlavní příčinou daného vývoje, je

potřeba připojit informace o změnách v distribuci mezd, a to již přesahuje rámec této části výzkumu.

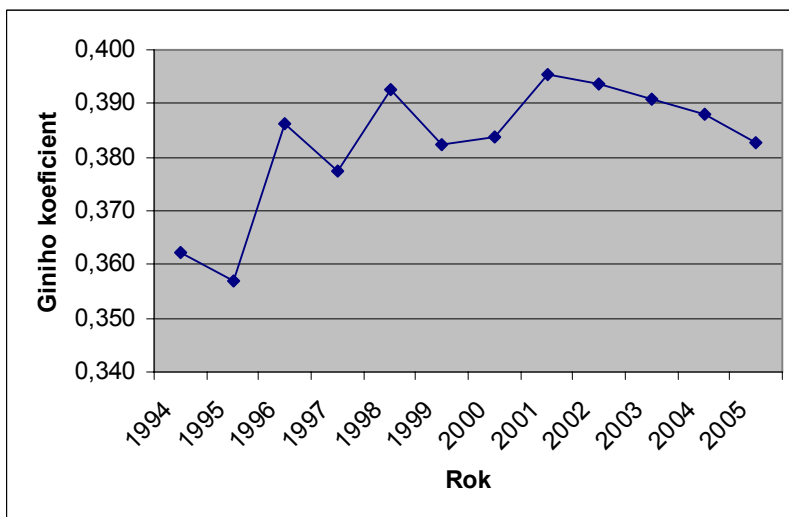
Problémem při určení Giniho koeficientu na Slovensku je opět nedostatek dat, která by postihly celé námi sledované období a navíc by měla stejnou strukturu a datovou základnu. Samozřejmě existují již vypočtené hodnoty Giniho koeficientu, ale každý zdroj uvádí jinou hodnotu, která je závislá na kvalitě vstupních dat. Pro výpočet Giniho koeficientu do roku 2003 jsme stejně jako pro výpočet příjmové nerovnosti použili data OSN. Tato data jsou sice pouze v kvintilovém členění, ale výsledek nezkrslují. Pro výpočet Giniho koeficientu v letech 2004-2005 jsme použili data SUSR, které jsou v kvartilovém členění. Přidáním výsledku výpočtu z dat SUSR k vypočteným hodnotám z předcházejících let jsme získali souvislou řadu, která pokračuje v mírně klesajícím trendu nastartovaném v roce 2001.

Tabulka č. 4: Vývoj Giniho koeficientu v letech 1994–2005

rok	Giniho koeficient	rok	Giniho koeficient
1994	0,3623	2000	0,3839
1995	0,3571	2001	0,3953
1996	0,3861	2002	0,3937
1997	0,3773	2003	0,3909
1998	0,3927	2004	0,3881
1999	0,3822	2005	0,3827

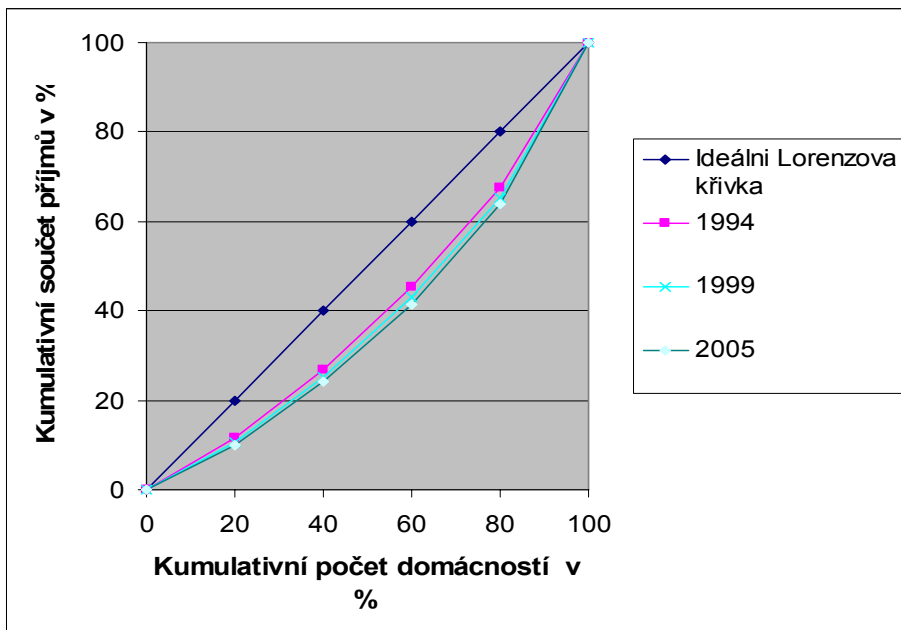
Zdroj: UNDP, SUSR, vlastní výpočet

Graf č. 2: Vývoj Giniho koeficientu

Zdroj: UNDP, SUSR, vlastní výpočet

Graf č. 3: Lorenzova křivka pro roky 1994, 1999 a 2005

Zdroj: UNDP, SUSR, vlastní výpočet

Giniho koeficient na Slovensku rostl s výkyvy až do roku 2001, kdy došlo ke zvratu a začal klesat. V roce 1995 poklesla hodnota Giniho koeficientu o 0,5 % a poté ihned v následujícím roce prudce vzrostl o 3 procentní body. Tento růst si vysvětlujeme změnou v zákona o dani z příjmu, kdy došlo ke zvýšení sazby v nejvyšší příjmové skupině. Giniho koeficient rostl s výkyvy, pro které nemáme zdůvodnění až do již zmíněného roku 2001. Od roku 2001 hodnota Giniho koeficientu klesá. Graf Lorenzovy křivky v letech ukazuje narůstající odchýlení skutečné Lorenzovy křivky od rovnostářské, což značí rostoucí nerovnost v rozdělení důchodů.

4. ZHODNOCENÍ SLOVENSKÉ SOCIÁLNÍ POLITIKY A JEJÍHO VLIVU NA KONKURENCESCHOPNOST SLOVENSKÉ EKONOMIKY

Charakter slovenské sociální politiky je ovlivněn některými historickými rysy. Socialismus přinesl Slovensku relativně velké bohatství a Slovensko posílilo své ekonomické a sociální postavení. Centrálně plánované ekonomice se za použití silných nástrojů redistribuce podařilo téměř vyrovnat sociální a ekonomické rozdílné úrovně v obou oblastech Československa, takže na počátku transformace v 90. letech neexistovaly mezi Čechy a Slováky významné rozdíly v základních ekonomických a sociálních indikátorech. Přesto hodnoty ze socialismu zažité v mentalitě lidí měly na Slovensku v počátečních letech transformace silný vliv na chování politické reprezentace, která se obávala radikálnějších kroků vedených směrem ke snížení odpovědnosti státu a menšímu spoléhání ze strany občanů na redistribuci. Základním strategickým úkolem transformace by mělo být snížení subjektivního pocitu důležitosti sociálních výhod a dávek poskytovaných státem a zvýšení osobního přičinění osob na rychlosti růstu jejich vlastních příjmů. Teprve v období mezi prosincem 2003–červencem 2004 došlo na Slovensku k několika významným ekonomickým a sociálním reformám, jejichž záměrem bylo posílit tržní mechanismy ekonomiky.

Rozsah zdanění příjmů do značné míry ovlivňuje charakter ekonomické aktivity právnických, resp. fyzických osob, tj. následně i objemu pracovní síly. Příliš vysoké zdanění brzdí ekonomický růst a ochotu investovat. Naopak nízké sazby lákají kapitál, který prostřednictvím vyplacených mezd zvyšuje životní úroveň obyvatelstva. Vývoj daňové kvóty ukazuje, že uvedené změny, ke kterým došlo v důsledku transformace a ekonomické reformy na Slovensku v letech 2003-2004 měly na tento ukazatel příznivý vliv, který se projevil ve snižování daňového zatížení. Hlavním zdrojem daňových výnosů států jsou po uskutečnění daňové reformy v roce 2003 nepřímé daně.¹² Nepřímé daně mají na rozdíl od daní z příjmů extenzivnější sociální dopad, protože postihují každého jednotlivce. Na dávky sociálního systému a sazby nepřímých daní se dá dívat jako na spojené nádoby. Zatímco dávky sociálního systému představují záchranou sociální sítí pro lidi s nízkým příjmem, příliš vysoká sazba DPH se jim stává zátěží. Z titulu metodiky státního rozpočtu není možné určit, která část daňových výnosů byla použita na financování sociálního systému.

¹² Podíl DPH a spotřebních daní na celkovém výběru daní dosahoval v roce 2005 67 % (Karpíš a kol., 2006).

Co se týká vazby vývoje daňové kvóty na objem pracovní síly na Slovensku, můžeme na základě námi provedené analýzy konstatovat, že klesající daňové zatížení přispělo k rostoucímu objemu pracovních sil, především počtu zaměstnaných osob. Mezi lety 1994–2005 objem pracovní síly, vyjádřený počtem ekonomicky aktivního obyvatelstva s výjimkou malého poklesu v roce 2002 a 2005 vykazuje pomalý rostoucí trend (viz Příloha). Pokud se však podíváme na vývoj jednotlivých složek objemu pracovní síly, tak můžeme vysledovat, že vliv na pomalý růst ekonomicky aktivního obyvatelstva až jeho případný pokles má zejména kolísání počtu ekonomicky aktivních osob evidovaných jako nezaměstnaní. Kolísání počtu nezaměstnaných osob se ale neodrazilo ve všech sledovaných letech úměrně ve změně počtu zaměstnaných osob. Počet zaměstnaných s výjimkou let 1997, 1999 a 2000 rostl. Počet nezaměstnaných jako druhá složka ekonomicky aktivních obyvatel od roku 2001 vykazuje klesající trend. Vzhledem k tomu, že podíl zaměstnaných a nezaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva, jak jsme již výše uvedli, se mění neproporcionálně, v našem výzkumu se spíše zaměřujeme na snazší identifikování vazeb mezi přerozdělovacími procesy a počtem zaměstnaných osob. Daňová kvóta od r. 1998 klesá a přispívá tak ke snižujícímu rozsahu přerozdělení. Daňová reforma zapříčinila nárůst čistého reálného příjmu (Mikloš, 2005), což vede k větší ochotě pracovat, tedy i rostoucímu počtu pracujících jako součást ekonomicky aktivních obyvatel na Slovensku. Tento vývoj úspěšně podněcuje dlouhodobý hospodářský růst.

Objem sociálních transferů se od roku 1995 do roku 2004 zvýšil nominálně téměř o 50 mld. Sk, což je meziroční růst 7 %. Stále vysoký počet nezaměstnaných na počtu celkově ekonomicky aktivních obyvatel a s tím úzce související růst sociálně potřebných osob, vytváří tlak na vyšší potřebu výdajů na sociální zabezpečení ze státního rozpočtu. Podíl sociálních transferů na celkových výdajích státního rozpočtu v letech 1995-2004 nepatrně poklesl. Důvodem tohoto poklesu jsou podle nás již zmíněné změny v zákonech a v poslední době rychlý růst slovenské ekonomiky. Můžeme tedy konstatovat, že přerozdělovací kapacita státních mechanismů nemá příliš velkou tendenci se snižovat, i přes dílčí změny zákonů, ke kterým došlo v průběhu námi sledovaného období a které měly za cíl snižovat rostoucí sociální výdaje (viz 3. kapitola). Nárůst objemu sociálních transferů za desetileté období potvrzuje zvýšení jejich podílu na reálném HDP z téměř 11,12 mld. v roce 1995 na 14,10 mld. Sk v roce 2004. Redistribuce může být ekonomicky efektivní a přínosná pro hospodářský růst pouze v případě, že náklady na sociální dávky jsou nižší, než cena, která by musela být zaplacená v případě vzniku sociálních konfliktů (Hrdličková, 2006). Nadměrné sociální výdaje mohou bránit zvyšování počtu zaměstnaných. Aby nepřevládly negativní dopady demotivačního efektu sociálních dávek, musí být tyto dávky výrazně nižší, než je minimální mzda. Nedodržení tohoto

pravidla vede ke vzniku skupiny sociálně závislých bez motivace k získání prostředků vlastním úsilím nebo legální cestou.

V SR se v letech 1989–2003 nerovnost v rozložení daní mezi vybranými příjmovými skupinami výrazně neměnila. Bohužel, jak jsme již uvedli, data nám chybí v roce, kdy byla uskutečněna daňová reforma, která mohla pravděpodobně rozložení daní mezi příjmovými skupinami značně změnit. Vliv nerovnosti rozložení daní na objem pracovní síly nelze jednoznačně určit, jelikož distribuce daní se na Slovensku téměř neměnila, ale objem pracovní síly po celé sledované období rostl, počet zaměstnaných měl taktéž obecně rostoucí tendenci.

Vývoj Giniho koeficientu, jehož hodnota se pohybuje po celou sledovanou dobu s malými výkyvy v rozmezí 0,35–0,40, potvrzuje ne příliš velkou redistribuci vedoucí k vyšším nerovnostem v konečném rozdělení důchodů mezi jednotlivými příjmovými skupinami. Pokud by země dosahovala nízké hodnoty Giniho koeficientu, což by ukazovalo na vysoké přerozdělení a následně dosaženou rovnost v důchodech, mohl by tento jev mít destimulační efekt na zvyšování počtu zaměstnaných osob. V případě Slovenska pak nerovnost v důchodech, která nedosahuje žádných extrémních hodnot, mohla podle nás jako jeden z faktorů přispět k mírnému zvýšení objemu zaměstnaných, i když tato vazba není za všech okolností úplně zřejmá.

Vztah mezi přerozdělovacími procesy a objemem pracovní síly není úplně průkazný a jednoznačný. Neprůkaznost spočívá v tom, že po celé námi sledované období na Slovensku rostl objem pracovní síly, klesala daňová kvóta, rostl objem sociálních transferů, distribuce daní se neměnila, a rozsah přerozdělení se rovněž neměnil. Na objemu ekonomicky aktivního obyvatelstva se podílí celá řada dalších faktorů, např. demografické trendy, stárnutí populace, migrační politika atd. (v knize – viz další kapitoly). Země, v nichž dochází k větší redistribuci zdrojů, mohou vydávat více peněz na vzdělání, zdraví, ekologii a bezpečnost, což se nakonec může projevit v růstu objemu pracovní síly a potažmo tedy i růstu ekonomickém. Na druhé straně, pokud vláda ponechá lidem (resp. podnikatelům) více peněz na investice, může se země stát technologicky vyspělejší.

V ekonomické oblasti však při nadměrně vysoké míře redistribuce existuje jiné, hlavní nebezpečí, a to demotivace produktivních aktérů, resp. snížení nejen objemu pracovní síly, ale u pracujících i snížení produktivity práce. Tu považujeme vedle kvality pracovní síly (lidského kapitálu), kterou ovlivňuje mimo jiné systém a kvalita vzdělávacího systému v dané zemi za další z faktorů ovlivňujících růst (v rámci sociální politiky). Jde o to, že při vysokém, příjmově příliš egalitářském zatížení se lidé mohou uchýlit buď k neformální ekonomice (tj. stát se nepodchytilnými pro výběr daní a příspěvků) nebo přesunout svůj kapitál do daňově výhodnějších oblastí (Hrdličková, 2006).

ZÁVĚR

Cílem této části výzkumu bylo prostřednictvím důležitých charakteristik a vymezení slovenské sociální politiky zhodnotit její vztah k ekonomickému růstu, resp. ke konkurenceschopnosti SR. Tento vztah jsme přesněji specifikovali na vztah sociální politiky a objemu pracovní síly (ekonomicky aktivního obyvatelstva) jako extenzivního faktoru růstu. Prvotním východiskem pro zkoumání se nám stalo zhodnocení slovenské sociální politiky z historického hlediska, tj. za socialismu a proces její transformace po roce 1989. Jako hlavní cestu (charakteristiku) k naplnění cíle jsme si zvolili analýzu přerozdělovacích procesů v SR, které podle nás nejlépe vystihují sociální politiku jako jednotný celek a které představují motivační faktor práce, jež ovlivňuje především jednu část ekonomicky aktivních obyvatel, a to počet zaměstnaných. Přerozdělovací procesy jsme zkoumali jak po stránce organizace systému, který byl důsledkem transformace slovenské ekonomiky ze socialistického státu na demokratickou republiku, tak po stránce praktického fungování systému přerozdělovacích toků na konkrétních statistických datech SR.

Na základě provedeného výzkumu jsme dospěli k těmto závěrům:

Během procesu transformace byl vytvořen koncept sociální politiky, jehož hlavním cílem byla liberalizace systému sociálního zabezpečení a trhu práce. Snaha o liberální tendence v sociální politice byla do uskutečnění ekonomické reformy v letech 2003 -2004 poněkud utlumena zakořeněnými socialistickými (rovnostářskými) postoji lidí k úloze státu v oblasti redistribuce. Tato skutečnost se promítla do volby politické reprezentace a strachu politiků provést radikální změny v redistribučním systému země. Tyto historické souvislosti sehrály velmi důležitou roli v nastavení přerozdělovacích procesů ve slovenské ekonomice, kterými je sociální politika uskutečňována.

Na základě naší provedené analýzy vývoje daňové kvóty, sociálních transferů, rozložení daní mezi jednotlivými příjmovými skupinami a vývoje Giniho koeficientu můžeme konstatovat, že přerozdělovací procesy ve sledovaném období ve SR mohou relativně příznivě působit na růst objemu pracovní síly. Zvláště pak na zlepšení stavu slovenské nezaměstnanosti zvyšováním podílu zaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel, což následně bude iniciovat dlouhodobý hospodářský růst a přispívat tak ke zvýšení konkurenceschopnosti slovenské ekonomiky. Pozitivním jevem na Slovensku je klesající daňová kvóta. Problémem ale zůstává růst mandatorních výdajů, které jako celek „pohltily“ 44,49 % výdajů státního rozpočtu za rok 2004 (z toho sociální transfery 37,28 %) (MF SR, SUSR, 2006). Na dalších datech jsme ukázali, že na Slovensku nedochází k přespříliš vysoké míře přerozdělení. Problémem však může být, že v důsledku nižší míry přerozdělení vzniká větší propast

mezi nízkopříjmovými a vysokopříjmovými skupinami, což může vést k větší chudobě obyvatelstva. Přesto se domníváme, že k odstranění sociálních nerovností by nemělo docházet za každou cenu. Snaha po „rovnosti“ může mít cenu destrukce ekonomického motivačního systému, protože ta následně vede k oslabení důležitých faktorů podněcujících dlouhodobý růst. Jedná se jak o faktory extenzivní – objem pracovních sil a kapitálu (odliv vzdělanostního obyvatelstva, tzv. „mozků“, a přesun kapitálu do daňově výhodnějších oblastí) – tak intenzivní (pokles produktivity práce) či k upřednostnění „šedé“ ekonomiky (Hrdličková, 2006).

POUŽITÁ LITERATURA

Bodnárová, B. (2006): Transformácia sociálneho systému na Slovensku, stav, výsledky, riziká narušenia sociálnej súdržnosti a modely riešenia. VUPSV [on-line] 20.12.2006, dostupný na http://www.vupsvr.gov.sk/texty/File/transformacia/Tranformacia_maj_2006.pdf.

CÁR, M. (2001): Vybrané aspekty vývoja sociálnych výdavkov. SDF [on-line] 02.12.2006, dostupný na http://www.sdf.sk/sdf_media/13_SocFoMaCar.pdf.

DINGA, J. (2004): Spravodlivá rovná daň? Právě spektrum [on-line] 10.12.2006, dostupný na <http://www.prave-spektrum.sk/article.php?187>

EBRD (2006): Stratégia pre Slovensku republiku, EBRD [on-line] 10.12.2006, dostupný na <http://www.ebrd.com/about/strategy/country/slovakia/stratslo.pdf>.

EVROPSKÁ KOMISE (2005): Fight Against Poverty and for Social Inclusion in Slovakia during the first half of 2004. Evropská komise. INEKO [on-line] 08.12.2006, dostupný na http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/sk_network_en.pdf.

FILER, K. R. – HANOUSEK, J. (2001): Data Watch: Research Data from Transition Economies. [on-line] 10.12.2006, dostupný na <http://www.wdi.umich.edu/files/Publications/WorkingPapers/wp416.pdf>.

Förster, M. – d'Ercole, M. M. (2005): Income Distribution and Poverty in OECD Countries in the Second Half of the 1990s. OECD [on-line] 6.12.2006, dostupný na <http://www.oecd.org/dataoecd/48/9/34483698.pdf>.

GARNER, T. I. – TERRELL, K. (1998): Household incomes in the Czech and Slovak market economies. [on-line] 16.12.2006, dostupný na <http://www.bls.gov/opub/mlr/1998/11/rpt1full.pdf>.

GARNER, T. I. – TERRELL, K. (2001): Some explanations for changes in the distribution of households income in Slovakia 1988 and 1996. [on-line] 6.12.2006, dostupný na <http://www.wdi.umich.edu/files/Publications/WorkingPapers/wp377.pdf>.

GARNER, T. I. – TERRELL, K. (1997): Changes in Distribution and Welfare in transition Economies: Market vs. Policy in Czech Republic and Slovakia. Davidson institute [on-line] 16.12.2006, dostupný na <http://www.wdi.umich.edu/files/Publications/WorkingPapers/wp77.pdf>.

HRDLIČKOVÁ, Z. (2006): Vliv sociální politiky na konkurenceschopnost ČR. Brno : CVKSČE MU, 2006. 34 s. WP č.8/2006. ISBN 1801-4496.

Karpiš, J. – Ďurana, R. – Jelenčiak, M. (2006): Analýza sociálneho systému SR. INESS [on-line] 12.12.2006, dostupný na http://www.iness.sk/themes/Milo/texty/INESS_Analyza%20socialneho%20systemu%20SR.pdf.

MIKLOŠ, I. (2005): Kniha reforiem. Trend visuall. [on-line] 27.12.2006, dostupný na http://www.jenewein.sk/dokumenty/others/kniha_reforiem.pdf.

Ministerstvo financií (2005): Prvý rok daňovému reformy alebo 19 % v akcii. MFSR [on-line] 12.12.2006, dostupný na http://www.finance.gov.sk/Documents/1_Adresar_redaktorov/Brutenico%20va/TAXREFORMFINAL2.pdf.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA (2001): Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja. MZP SR [on-line] 18.12.2006, dostupný na http://www.lifeenv.gov.sk/minis/strat_dokumenty/ns/kapiii_4.rtf.

Newbery, D. M. (1995): Tax and benefit reform in Central and Eastern Europe. Center for Economic Policy Research: London.

OLEXA, M. – HALUŠKA, J. (2006): Súčasná ekonomická situácia v slovenskej republike. GPN [on-line] 28.12.2006, dostupný na http://www.gpn.org/data/slovakrepublic/slovak_republic-sk.pdf.

Potůček M. (1999): Křížovatky české sociální reformy. Sociologické nakladatelství, Praha 1999.

POTŮČEK, M. – RADIČOVÁ, I. (1997): Two social policies out of one: The Czech and Slovak Example. [on-line] 10.12.2006, dostupný na http://martinpotucek.cz/download/two_social_policies.pdf

Potůček M., Radičová I. (1998): Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989. Sborník Karolinum, Praha 1998.

SOCIÁLNA POISTOVNA (2006): Historia. [on-line] 10.12.2006, dostupný na <http://www.socpoist.sk/index/index.php?ids=388>.

STATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY (2006): Databáze slovenského statistického úřadu. SUSR [on-line] 12.12.2006, dostupný na <http://www.statistics.sk/pls/elisw/metainfo.explorer>.

UNDP (2004): Millennium Development Goals: Reducing Poverty and Social Exclusion in Slovak Republic. UNDP [on-line] 12.12.2006, dostupný na http://europeandcis.undp.org/?menu=p_cms/show&content_id=97473BDA-F203-1EE9-BBE2931879CC8473.

VÚPSV (2006): Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů České republiky. VÚPSV [on-line] 10.12.2006, dostupný na <http://www.vupsv.cz/fakta/fakta.htm>.

WORLD BANK (2003): Slovenská republika - Přístupový proces do EÚ. Worldbank [on-line] 18.12.2006, dostupný na <http://www->

wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2004/05/13/000160016_20040513125104/Rendered/PDF/252110v120Local0Language0SK.pdf.

WORLDBANK (2003): Cesta k spravodlivému rastu v Slovenskej republike – zhrnutie. Worldbank [on-line] 10.12.2006, dostupný na http://siteresources.worldbank.org/INTSLOVAKIA/Resources/LSA_Summary_sk.doc.

WORLDBANK (2001): Slovak Republic Living Standards, Employment and Labor Market Study Report No. 22351-SK. [on-line] 10.12.2006, dostupný na http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2004/05/05/000012009_20040505112057/Rendered/PDF/223510Slovak.pdf.

Zachar D. (2006): Reformy na Slovensku 2005. INEKO [on-line] 15.12.2006, dostupný na http://www.ineko.sk/?s=file_download&id=76.

Zákon o daní z príjmu 595/2003 Sb. [on-line] 28.12.2006, dostupný na <http://www.zbierka.sk/akt-znenia.asp#>.

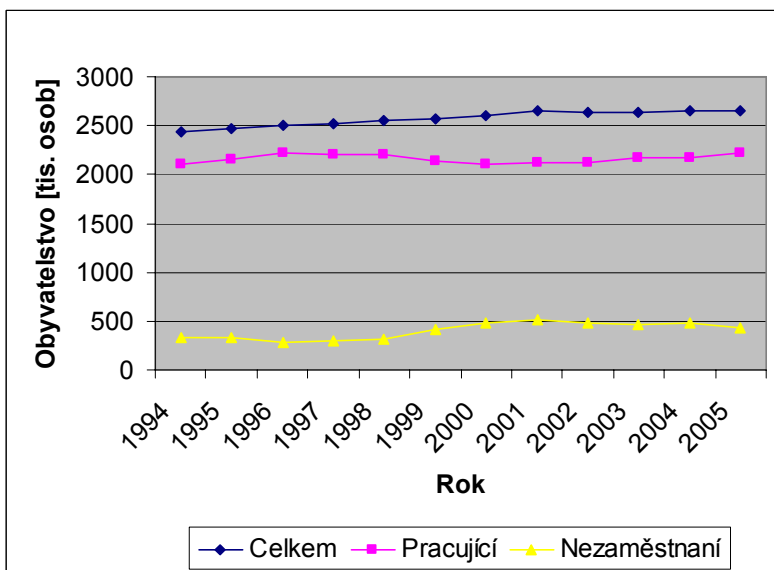
PŘÍLOHY

Tabulka č. 5: Objem pracovní síly

rok	počet ekonomicky aktivních osob v tisících osob		
	celkem	pracující	nezaměstnaní
1994	2443,7	2110,2	333,5
1995	2470,5	2146,8	323,7
1996	2509,1	2224,9	284,2
1997	2521,9	2205,9	297,5
1998	2544,8	2198,6	317,1
1999	2573,0	2132,1	416,8
2000	2608,2	2101,7	485,2
2001	2652,5	2123,7	508,0
2002	2628,2	2127,0	486,9
2003	2634,3	2164,6	459,2
2004	2658,6	2170,4	480,7
2005	2645,7	2216,2	427,5

Zdroj: SUSR

Graf č. 4: Objem pracovní síly v letech 1994–2005

Zdroj: SUSR

V roce 2005 vyšlo:

WP č. 1/2005

Petr Chmelík: Vliv institucí přímé demokracie na hospodářskou politiku ve světle empirického výzkumu

WP č. 2/2005

Martin Kvizda – Jindřiška Šedová: Privatizace a akciové společnosti – k některým institucionálním aspektům konkurenceschopnosti české ekonomiky

WP č. 3/2005

Jaroslav Rektouř: Přístup k inovacím v České republice. Současný stav a možné směry zlepšení.

WP č. 4/2005

Milan Víturka – Vladimír Žítek – Petr Tonev: Regionální předpoklady rozvoje inovací

WP č. 5/2005

Veronika Bachanová: Analýza kvality regulace České republiky

WP č. 6/2005

Hana Zbořilová – Libor Žídek: Washingtonský konsenzus v české ekonomické praxi 90. let

WP č. 7/2005

Osvald Vašíček and Karel Musil: The Czech Economy with Inflation Targeting Represented by DSGE Model: Analysis of Behaviour

WP č. 8/2005

Zdeněk Tomeš: Je stárnutí populace výzvou pro hospodářskou politiku?

WP č. 9/2005

Ladislav Blažek – Klára Doležalová – Alena Klapalová: Společenská odpovědnost podniků

WP č. 10/2005

Ladislav Blažek – Alena Klapalová: Vztahy podniku se zákazníkem

WP č. 11/2005

Ladislav Blažek – Klára Doležalová – Alena Klapalová – Ladislav Šiška: Metodická východiska zkoumání a řízení inovační výkonnosti podniku

WP č. 12/2005

Ladislav Blažek – Radomír Kučera: Vztahy podniku k vlastníkům

WP č. 13/2005

Eva Kubátová: Analýza dodavatelských vztahů v kontextu inovací

WP č. 14/2005

Ladislav Šiška: Možnosti měření a řízení efektivnosti a úspěšnosti podniku

V roce 2006 vyšlo:

WP č. 1/2006

Tomáš Otáhal: Je úplatkářství dobrá cesta k efektivnějšímu vymáhání práva?

WP č. 2/2006

Pavel Breinek: Vybrané institucionální aspekty ekonomické výkonnosti

WP č. 3/2006

Jindřich Marval: Daňová kvóta v ČR

WP č. 4/2006

Zdeněk Tomeš – Daniel Němec: Demografický vývoj ČR 1990–2005

WP č. 5/2006

Michal Beneš: Konkurenceschopnost a konkurenční výhoda

WP č. 6/2006

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v ČR v období 1990-2005

WP č. 7/2006

Petr Musil: Tendence na českém trhu práce v období transformace

WP č. 8/2006

Zuzana Hrdličková: Vliv sociální politiky na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 9/2006

Pavína Balcarová – Michal Beneš: Metodologie měření a hodnocení makroekonomické konkurenceschopnosti

WP č. 10/2006

Miroslav Hloušek: Czech Business Cycle Stylized Facts

WP č. 11/2006

Jitka Doležalová: Vliv politiky na konkurenceschopnost České republiky

WP č. 12/2006

Martin Chromec: Dlouhodobé efekty monetární politiky: může ČNB ovlivnit ekonomický růst?

WP č. 13/2006

Tomáš Paleta: Strukturální změny české ekonomiky ve světle privatizace a podpory malého a středního podnikání

WP č. 14/2006

Tomáš Otáhal: Vývoj korupce v ČR v období transformace

WP č. 15/2006

Jan Jonáš: Ekonomická svoboda a konkurenční schopnost české ekonomiky

WP č. 16/2006

Michal Tvrdoň: Regulace trhu práce v ČR

WP č. 17/2006

Martina Vašendová: Pohyb kapitálu v průběhu transformace a jeho vliv na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 18/2006

Ondřej Moravec: Hospodářská soutěž a její vliv na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 19/2006

Milan Víturka – Viktorie Klímová: Globálně orientované hodnocení konkurenční pozice krajů České republiky

WP č. 20/2006

Monika Jandová: Vývoj komoditních, teritoriálních a institucionálních aspektů zahraničního obchodu ČR

WP č. 21/2006

Vladimír Žítek – Josef Kunc – Petr Tonev: Vybrané indikátory regionální konkurenceschopnosti a jejich vývoj

WP č. 22/2006

Aleš Franc: Hlavní tendence ve vývoji pracovních migrací v České republice

WP č. 23/2006

Osvald Vašíček – Karel Musil: Behavior of the Czech Economy: New Open Economy Macroeconomics DSGE Model

WP č. 24/2006

Jaroslav Rektourek: Zapojení vysokých škol do přípravy a realizace strategických dokumentů regionů – podmínka rozvoje inovačních aktivit

WP č. 25/2006

Ladislav Šiška: Analýza finanční úspěšnosti tuzemských podniků

WP č. 26/2006

Daniel Němec: Demografický vývoj SR 1990–2005

V roce 2007 vyšlo:

WP č. 1/2007

Nada Voráčová: Maďarská fiskální politika a hospodářský růst

WP č. 2/2007

Martin Chromec: Monetární politika a její dopad na konkurenceschopnost Slovenské republiky

WP č. 3/2007

Martina Vašendová: Pohyb zahraničního kapitálu v průběhu transformace a jeho vliv na konkurenční schopnost slovenské ekonomiky

WP č. 4/2007

Jitka Doležalová: Vliv politiky na konkurenceschopnost Slovenské republiky

WP č. 5/2007

Daniel Němec: Komparace demografického vývoje Maďarska a Polska v období transformace

WP č. 6/2007

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v Maďarsku v období 1990–2006

WP č. 7/2007

Martina Vašendová: Pohyb zahraničního kapitálu v průběhu transformace a jeho vliv na konkurenční schopnost polské ekonomiky

WP č. 8/2007

Tomáš Otáhal: Vývoj korupce v SR v období transformace

WP č. 9/2007

Jitka Doležalová: Rozvoj demokracie v Polsku a jeho vliv na výkonnost hospodářství

WP č. 10/2007

Monika Jandová: Zahraniční obchod Slovenské republiky 1993–2006

WP č. 11/2007

Milan Viturka: Inovační profily regionů

WP č. 12/2007

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v Polsku a ve Slovenské republice v období 1990–2006

WP č. 13/2007

Jitka Doležalová: Demokracie a její vliv na výkonnost maďarského hospodářství

WP č. 14/2007

Tomáš Paleta: Strukturální politika Slovenské republiky 1990–2005

WP č. 15/2007

Naďa Voráčová: Hospodrsk růst na Slovensku a v Polsku: jaký vliv měla fiskální politika?

WP č. 16/2007

Monika Jandová: Komparace zahraničního obchodu Maďarska a Polska (1990–2006)

WP č. 17/2007

Miroslav Hloušek: Growth Accounting for Visegrad States: Dual Approach

WP č. 18/2007

Jaromír Tonner – Osvald Vašíček: Odhad časov proměnných parametrů v modelech české ekonomiky

WP č. 19/2007

Jiří Polansk – Osvald Vašíček: Economic Development of Visegrad Countries: Macroeconomic DSGE Models

WP č. 20/2007

Petr Musil: Trh práce a konkurenceschopnost maďarsk ekonomiky v období transformace

WP č. 21/2007

Petr Musil: Trh práce a konkurenceschopnost polsk ekonomiky v období transformace

WP č. 22/2007

Petr Musil: Trh výrobních faktorů a konkurenceschopnost v SR v období transformace

WP č. 23/2007

Tomáš Otáhal: Teorie korupce: Kteoru použit?

WP č. 24/2007

Vladimír Žítek – Viktorie Klmov: Podprn infrastruktura inovačního podnikání v regionech ČR

WP č. 25/2007

Tomáš Paleta: Strukturální politika Polska a Maďarska 1990–2005

WP č. 26/2007

Jan Čapek: Nejistota vybraných makroekonomických dat zem Visegrádu

WP č. 27/2007

Jan Jonáš: Finann zprostředkovatel a jejich vliv na hospodrsk růst v ČR

WP č. 28/2007

Jan Jonáš: Finann zprostředkovatel a jejich vliv na hospodrsk růst Polska a Slovenska

WP č. 29/2007

Zuzana Hrdličková: Vliv sociální politiky na konkurenceschopnost slovenské ekonomiky